

ETIMOLOŠKE BILJEŠKE IZ SREDNJDALMATINSKOGA LEKSIKA MORSKE FAUNE¹

HRVOJE BAZINA

Sveučilište u Zadru, Centar za jadransku onomastiku
i etnolingvistiku

Trg kneza Višeslava 9, HR – 23000 Zadar
hbazina20@unizd.hr

UDK: 81'373.6:591.9(497.583)

DOI: 10.15291/csi.4300

Izvorni znanstveni članak

Primljen: 23. 5. 2023.

Prihvaćen za tisak: 27. 6. 2023.

Leksik morske faune hrvatskih govora vrlo je dobro dokumentiran i etimološki obrađen, ponajprije zahvaljujući Vojmiru Vinji i njegovim djelima *Jadranska fauna* i *Jadranske etimologije*. Ima, međutim, prostora za dopune, a onda i za nove etimologije. Na temelju nove terenske građe i spoznaja o distribuciji određenih leksičkih tipova u srednjoj Dalmaciji u ovom se radu donosi nekoliko novih etimologija (*kudija* 'Cerithium vulgatum', *sálak* 'Palaemon serratus', *smáčina* 'Phycis sp.') te preispituju i dopunjuju neka ranija etimološka rješenja (*dūgnja* 'Coris julis', *gargaša* 'Pinna nobilis').

KLJUČNE RIJEČI:

etimologija, leksik, morska fauna, motivacija, srednja Dalmacija

¹ Rad je napisan u sklopu projekta *Lingvistička geografija Hrvatske u europskome okružju (LinGeH)* voditeljice prof. dr. sc. Dunje Brozović Rončević, koji pri Sveučilištu u Zadru financira Hrvatska zaklada za znanost pod brojem HRZZ 3688. Sredstvima toga projekta financirana su terenska istraživanja iz kojih potječe građa u ovome radu.

1. UVOD

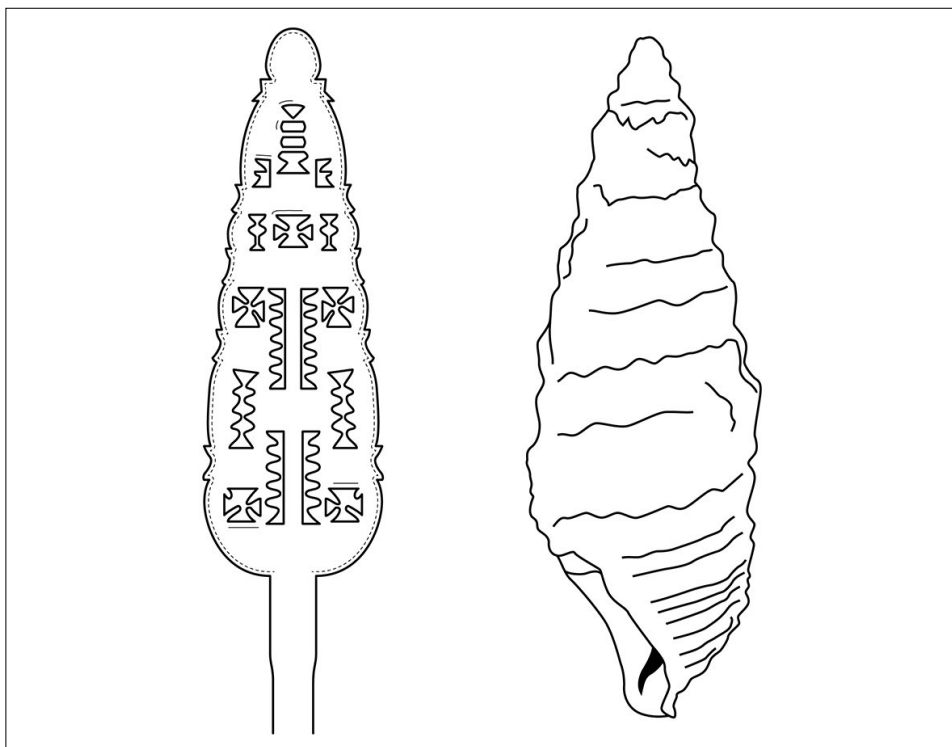
Leksik morske faune u hrvatskoj je etimološkoj literaturi izdašno obrađen. Najveći teret u prikupljanju pučkih naziva u tome polju te u njihovoj strukturno-semantičkoj i etimološkoj obradi iznijeli su romanisti. Nakon Skoka, koji je, usprkos svojoj ko-pnenoj provenijenciji i nepotpunom poznavanju realija, riješio velik broj etimologija, problematikom postanja leksika morske faune u hrvatskim govorima najviše se bavio Vojmir Vinja, ponajprije u svojoj monumentalnoj studiji *Jadranska fauna* (1986.), a zatim i u četverosveščanim *Jadranskim etimologijama* (1998.–2016.). Nakon Vinje, štafetu terenskog rada i rasvjetljavanja porijekla naših talasozoonima preuzeli su Nikola Vuletić i Vladimir Skračić. Prikupivši impozantan korpus pučkih naziva za morske organizme u sedamdesetak mjesta sjeverne Dalmacije, pristupili su izradi dijatopsko-etimološkog rječnika (Vuletić i Skračić, 2018). Unatoč takvoj tradiciji, neki dosad zabilježeni nazivi nisu etimološki riješeni, a sustavnijim prikupljanjem pučkih naziva, primjenjujući gustu mrežu potvrda, i u novije se vrijeme bilježe deseci dosad nepoznatih naziva. U skladu s time, ovom ću prilikom predložiti tri nove etimologije i dopuniti dva ranija etimološka prijedloga. Iznijet ću prijedloge postanja malakonima *kudija* ‘*Cerithium vulgatum*’, karcinonima *sálak* ‘*Palaemon serratus*’, ihtionima *smàčina* ‘*Phycis* sp.’ te dopuniti etimologije ihtionima *dùgnja* ‘*Coris julis*’ i malakonima *gàrgaša* ‘*Pinna nobilis*’.² Uz metode formalne i semantičke usporedbe, u nekim primjerima argumentaciju ću upotpuniti geolingvističkom analizom prostorne distribucije naziva (usp. *JaFa I*: 17).

kudija ‘*Cerithium vulgatum*’

Još je Vinja (*JaFa*) pokazao da je broj naziva za morske organizme često u korelaciji s njihovom veličinom ili tržišnom vrijednosti. Na nizu primjera utvrdio je da ekonomski isplative vrste u pravilu imaju manje, a nevrjedne vrste više različitih naziva. To se ponajprije očituje na razini formalne varijacije, ali brojni su primjeri leksičke raznolikosti. Ogledni primjer takve pojave predstavljaju nazivi za vretenjaču (*Cerithium vulgatum*). Vinja s pravom ističe da se u brojnim mjestima preklapaju nazivi za puža, praznu kućicu i kućicu koju je nastanio rak samac. Nazivima koje je Vinja prikupio diljem Jadrana (v. *JaFa II*, popis 147) treba dodati i dosad nepotvrđen naziv *kudija*

² U svim ovdje obrađenim likovima grafem <č> stoji za lokalne odraze fonema /č/. Kako je riječ o leksikološkom radu, nisam inzistirao na fonetskim realizacijama.

koji sam zabilježio u Pučišću na Braču. U Šimunovićeve rječniku isti se lik bilježi za Dračevicu, ali samo u značenju ‘snop vune na stalku za pređenje’ (2006: 253). Za ovu je raspravu, međutim, važnije to što se ova riječ u najranijim našim leksikografskim djelima bilježi u obama značenjima, pri čemu se izraz metonimijom prenosi sa sirovine na samu preslicu, odnosno napravu za pređenje. Tako, primjerice, Mikalja za *kudiglja* bilježi sinonime *preslica* i *predivo* (1649–1651: 220). Stoga je sasvim jasno da je *kudija*, kao naziv za morskoga puža, metafora prema gornjem dijelu preslice na koju se namata predivo. To se zorno vidi i na usporednom shematskom prikazu vrha preslice i puža *Cerithium vulgatum* (usp. slika 1). S formalne strane, riječ se razvila iz prasl. **kōdělъ* (ERHJI, s.v. *kudjelja*). Motivacijske paralele za kućicu puža imamo na Pašmanu, gdje je u uporabi naziv *prèlica* (Vuletić i Skračić 2018: 152).

SLIKA 1. Shematski prikaz vrha preslice i puža *Cerithium vulgatum*

sálak ‘*Palaemon serratus*’

Palaemon serratus je još jedan u nizu morskih organizama iz kategorije onih referenata koji zbog svoje sićušnosti, specifična izgleda i niske prehrambene vrijednosti imaju u narodu velik broj naziva. Među nazivima za tu životinjicu ostalo je neriješeno

pitanje porijekla likova koje ovdje svodim na tip *sálak*. Sustavnim prikupljanjem nazivlja u srednjoj Dalmaciji utvrdio sam da tomu tipu pripadaju sljedeći nazivi: *sálak* (Arbanija, Slatine), *sālāk* (Okruk Gornji), *šajak* (Kaštel Kambelovac), *šāl* (Trogir) i *šàmbrk* (Kaštel Stari).³ Vinja (*JE III*, s. v. *sálak*) je nazive *salak* i *šajak* pokušao protumačiti kao odraz lat. *SALIRE* ili tal. *saltare*, dodavši da su nazivi za kozicu zbog prirode njezina ponašanja izrazito afektivni i da te karcinonime ne zna objasniti. Ključ je etimologije dosad nezabilježen trogirski lik *šāl*. Taj je sigurno nastao kao prilagodba mlet. *salèti*, što ga u množini donosi Boerio upravo u istom značenju koje nose i naši nazivi – „Piccoli Gamberi che servono per uso di esca da prendere gli altri pesci” (Boerio, s. v. *salèti*). S formalne strane, *šāl* nastaje odbacivanjem mletačkoga sufiksa *-eto*. Ovaj naziv potvrđuje i lokalna leksikografija (Geić 2015: 358). Inicijalno *š* odraz je cakavskog *ś* (usp. Geić 2015: 14, 17, 491). Nazivi *sālāk* i *sálak* nastali su zamjenom mletačkoga sufiksa našim sufiksom *-ak*.⁴ Zaseban su slučaj nazivi zabilježeni u Kaštel Starom: ovdje je temeljno *šàmbrk* formalno nastalo ukrštanjem *šal* × *brk*, uz sekundarnu zamjenu *m* za *l* ispred bilabijala. Semantizam ‘brkat’ nalazimo i u drugim našim nazivima, ali često kao dopunu temeljnoga naziva *kozica* (*kòčka břka*, *brkakōza*, *prkakōza*).⁵ Uz *šàmbrk*, u istom mjestu zabilježio sam i reduplicirano *šàmbrbrk*, što dovoljno govori o afektivnom podražaju referenta.

Ovamo pripadaju još i likovi *šága* (Drvenik Veli, Vinišće), *šagula* (Rogoznica) i *šagljica* (Sevid).⁶ Vodeći se nazivima koji se temelje na semu ‘nit, konopčić’, Vinja je ove nazive povezo sa *šagul* ‘konopčić’.⁷ Međutim, skloniji sam mišljenju da su likovi *šagula* i *šagljica* remotivacija hipokoristika *šága*. Naime, kozice su čest motiv u dječjim pjesmicama i brojalicama, pri čemu su njihovi temeljni nazivi izloženi različitim afektivnim prilagodbama. U Bristu tako bilježim *kòčko bâro*, *dâj mi břk*, *jâ ću tēbi smòkvīn līst*, *kād mi dōđe blāgovīst*, gdje je *kòčka* hipokoristik od *kozica*, preko potvrđena oblika *koska*. Sličnu pjesmicu bilježi i Vinja: *Šaga-baga daj mi rog / ja ću tebi blagoslov* (*JE III*, s. v. *šága*). Sve to upućuje na zaključak da je drveničko i viniško

³ Od ovih potvrda Vinja (usp. *JaFa II*: 363 i *JE III*, s. v. *sálak*) donosi nazive za Okruk (*sálak*) i Kaštel Kambelovac (*šajak*). Treba upozoriti na to da Vinjin golemi korpus, unatoč neospornoj vrijednosti, nije primjereno dijalektološki obrađen te da se naglasci koje bilježi uvijek moraju tretirati s oprezom. Zato ću, kada god je to moguće, u članku prednost dati potvrdama koje sam zabilježio na terenu ili onima iz *Leksika morske faune u sjevernoj Dalmaciji* (Vuletić i Skračić 2018).

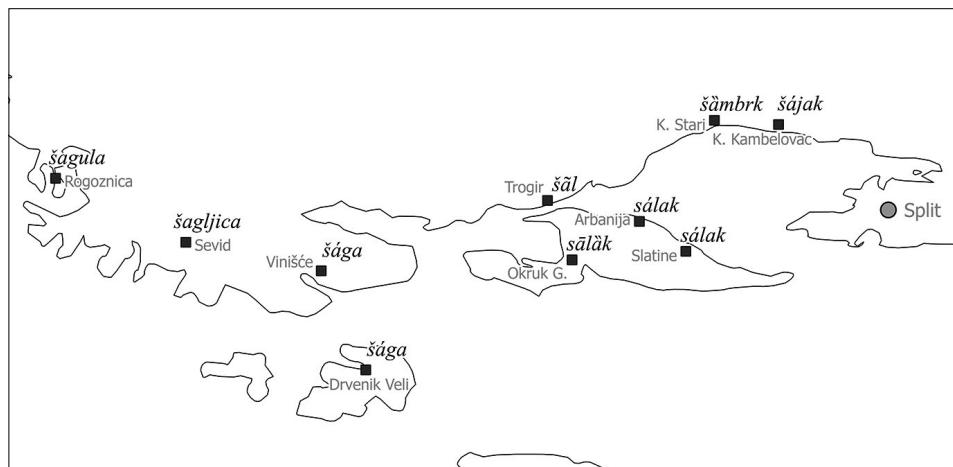
⁴ Ovamo i *šajak*, gdje /j/ vjerojatno potječe od /j/ iz nepotvrđena oblika genitiva **šaljka*, prije delateralizacije.

⁵ Prvi je naziv karakterističan za Makarsko primorje, gdje *kòčka břka* imaju Drašnice, Igrane i Živogošće, a druga dva naziva zabilježena su u sjevernoj Dalmaciji, gdje se *brkakōza* bilježi u Petračanima, a *prkakōza* u Privlaci (usp. Vuletić i Skračić 2018: 95).

⁶ Prvi sam potvrdio terenskim istraživanjem, a druga dva bilježi Vinja (*JE III*, s. v. *šága*).

⁷ Za paralele usp. *babadlāka* i *plētikosa* (Vuletić i Skračić 2018: 35, 96).

šága afektivna preinaka od *šāl*. Druga je mogućnost da je *šága* nastalo od *šágula*, ali, kako se vidi na karti 1, areal oblika s osnovom *šag-* prostorno se naslanja na trogirsko *šāl*, što je snažna indicija da u tim likovima treba tražiti odraze utjecaja Trogira, kao nekoć višjezičnog urbanog središta iz kojega su se širili mletački elementi.

KARTA 1. Prostorna distribucija naziva tipa sálak

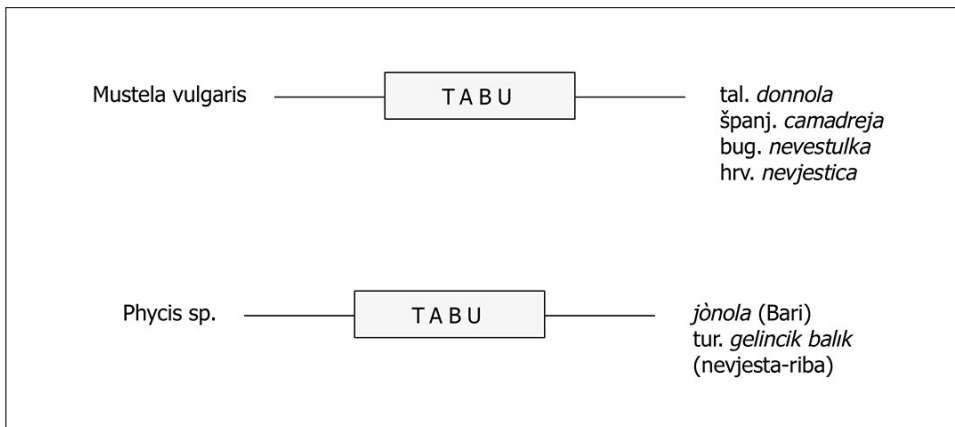
smàčina ‘Phycis sp.’

Kada je riječ o ribama iz roda *Phycis*, u većini naših jadranskih govora koriste se nazivi koji se, uz određene glasovne i morfološke razlike, mogu svesti pod leksički tip *tabinja*.⁸ U ovom dijelu rada pažnju ću posvetiti etimologiji naziva *smàčina*, koji sam zabilježio prilikom prikupljanja leksika morske faune u Podstrani. No, da bih konačno objasnio motivaciju ovoga naziva, dotaknut ću se Vinjine ideje o tabuističkim nazivima za tabinju. Nakon Skoka (*ERHSJ III*, s. v. *tàbinja*), koji samo preuzima opis iz Akademijina rječnika, etimologiju toga naziva pokušao je protumačiti Vojmir Vinja (usp. *JE III*, s. v. *tàbinja*). Međutim, nije uspio pronaći formalne i semantičke paralele u drugim jezicima te mu je preostalo samo pretpostaviti da je naziv *tabinja* neka zaboravljena, magična riječ i da može biti plod praznovjerja ili tabua.⁹ Analogiju pronalazi u drugim jezicima Sredozemlja u kojima *tabinja* nosi iste nazive kao i kopnena životinja lasica, a ti su nazivi, kako se zna, mahom tabuistički. Vuletić i Skračić (2018: 191) napominju da zasad nije poznata nijedna kopnena životinja čiji

⁸ Novija terenska istraživanja koja se provode u okviru projekta JAPRK (usp. Vuletić *et al.* 2022) pokazuju da u nekoliko mjesta *tabinja* nosi nazive koji su inače karakteristični za vrstu *Gaidropsarus mediterraneus*, a dadu se svesti na tipove *grugova mati* i *ugorova mati*.

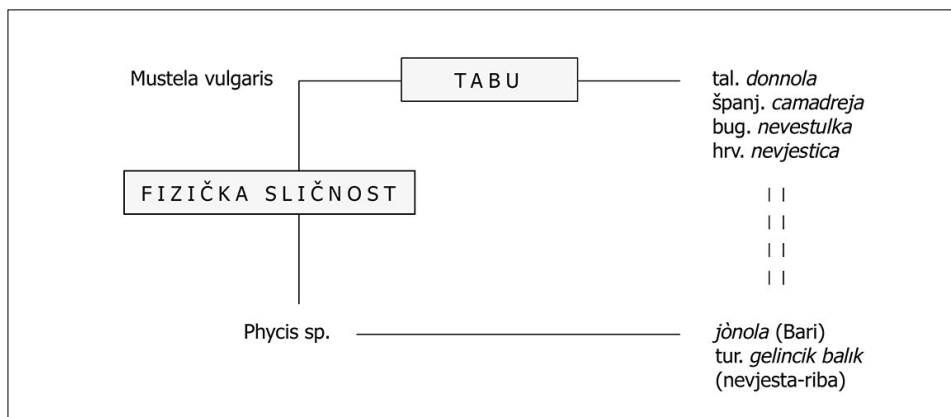
⁹ Poznato mi je da akademik Matasović radi na drukčijem etimološkom prijedlogu.

bi se naziv formalno poklapao s likom *tabinja*, a i da ostaje nejasno zašto bi tabu pored svih opasnih morskih organizama pogodio upravo „bezazlenu tabinju”. Jedini takav slučaj kod nas u kojem bi naziv za tabinju uvjetno mogao odgovarati formuli tabuističke denominacije predstavlja naziv *smàčina*. Ovaj se izraz, naime, formalno poklapa s nazivima *smak* i *smàčina* za zmiju bjelicu (*Zamenis longissimus*) koje Skok (*ERHSJ III*, s. v. *smúk*) tumači kao postverbal od *smaknuti* ‘brzo kliziti’. Na terenu sam utvrdio da je temeljni naziv za *Zamenis longissimus* u Poljicima (Blato na Cetini, Podstrana) *smäk*, a izvedenica *smàčina* ima deprecijativnu konotaciju. U Blatu na Cetini *smàčina* se koristi i kao nadimak. Zgodna je paralela Vinjinoj ideji o tabuističkom nazivu upravo činjenica da se uz ovu zmiju u Poljicima vežu razna pučka praznovjerja (usp. Ivanišević 1903: 217). Iako nema spora o tome da su nazivi za ribu i zmiju u Podstrani formalno isti, ostaje nejasno što je razlog te podudarnosti. U Vinje (*JE III*, s. v. *tâbinja*) se daje iščitati da je proces denominacije ove ribe u raznim mediteranskim jezicima istovjetan procesu denominacije lasice (usp. slika 2), odnosno da su njezini nazivi posljedica tabua.

SLIKA 2. Shema Vinjine interpretacije nastanka mediteranskih naziva za *Phycis sp.*

Međutim, na terenu sam utvrdio da sama riba ne izaziva nikakve podražaje koji bi mogli utjecati na tabuističku denominaciju, niti ima dokaza da je takvoga odnosa prema tabinji ikada bilo. Mislim stoga da je posve moguć scenarij po kojem je tabinja širom Sredozemlja nazvana tek prema očitoj fizičkoj sličnosti s lasicom. Naime, smeđa boja i karakteristične prednje peraje tabinje koje su tanke poput životinjskih brkova lako su mogli ribare diljem Sredozemlja podsjetiti na tu kopnenu životinju. Po tom scenariju na tabinju bi bili preneseni nazivi koji su prilikom imenovanja lasice zaista nastali kao posljedica tabua (usp. slika 3).

SLIKA 3. Alternativna shema nastanka mediteranskih naziva za *Phycis* sp.

Kako onda na koncu objasniti motivaciju naziva u Podstrani koji se formalno poklapa s nazivom za zmiju koja u narodu pobuđuje strah i praznovjerje? Ribari u Podstrani ističu da se u njihovom mjestu tabinja nije konzumirala zbog karakteristično meka mesa. Držim zato da je naziv *smàčina*, preuzet iz pučke reptilonimije, odraz afektivnog i deprecijativnog odnosa prema ribi koja za lokalno stanovništvo nema prehrambenu vrijednost.

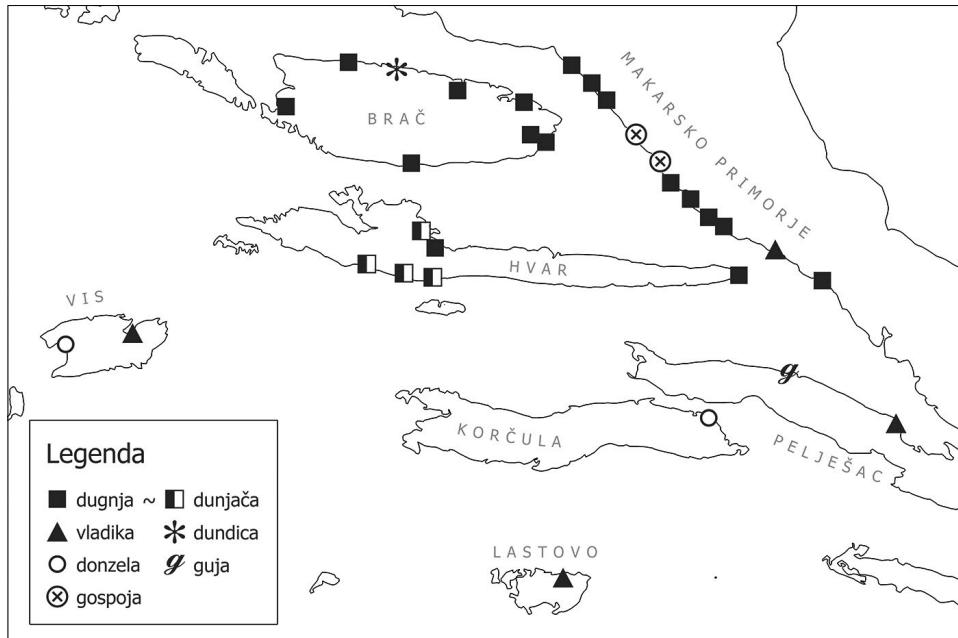
Dok se pod prvim trima natuknicama donose nove etimologije, pod sljedećim dvjema natuknicama dopune su dosadašnjim etimološkim raspravama.

dùgnja ‘*Coris julis*’

Danas je jasno da su ribe koje su nekada nosile znanstvene nazive *Coris julis* i *Coris giofredi* (usp. *JaFa I*: 102) zapravo muški i ženski pripadnici jedne te iste vrste, *Coris julis* (usp. WoRMS). U tome se naša pučka taksonomija podudara sa znanstvenom. Treba, međutim, revidirati Vinjinu tezu da se u narodu veća i šarenija riba smatra ženkom, a manja i neuglednija mužjakom (usp. *JaFa I*: 102). Stanje na terenu u srednjoj Dalmaciji upravo je suprotno: veća i šarenija riba smatra se mužjakom, a manja i neuglednija ženkom. Jednako je i u sjevernoj Dalmaciji (usp. Vuletić i Skračić 2018: 88). Kako ću pokazati u nastavku, pučka percepcija od presudne je važnosti za etimologiju naziva tipa *dùgnja*, koji u pravilu označavaju ženku.¹⁰ Varijante koje bilježim u srednjoj Dalmaciji jesu: *dùgnja* (Podgora, Živogošće), *dùgnja* (Drašnice, Igrane,

¹⁰ U srednjoj Dalmaciji se samo u Sumartinu muška jedinka označava nazivom *dùgnjār*, što je jamačno nastalo prema *dùgnjica* (♀). Vinja (*JaFa II*, popis 99) u Karlobagu bilježi odnos *duganj* (♂) ~ *duzela* (♀), ali nedavnim terenskim radom u okviru projekta *LinGeH* utvrdio sam da se danas muška jedinka označava nazivom *oficir*, a ženka nazivom *dùganj*.

Brist, Supetar, Bol), *dùgnjaca* (Milna), *dùgnjača* (Sućuraj), *dùgnjača* (Baška Voda), *dùgnjača* (Jelsa), *dùgnjica* (Pučišća, Selca), *dùgnjica* (Brela, Promajna, Sumartin) i *dùnjača* (Ivan Dolac, Sveta Nedjelja, Vrboska, Zavalala).¹¹ Dosadašnji etimološki prijedlozi pokušavali su na različite načine objasniti prisutnost velara *g* u ovim nazivima. Skok (*ERHSJ I*, s. v. *dùgnja*) je nazive protumačio kao odraze grč. *đóvaž*, a razliku između *dugnj-* i *dunj-* objasnio je ispadanjem velara kao u *jagnje* > *janje*. Vinja (*JaFa I*: 110) je odbacio Skokovu tezu, zato što je grč. *đóvaž* naziv za školjku, a ne za ribu. Koristeći se metodom globalne etimologije, koja mu je donijela toliko uspjeha, Vinja (*JaFa I*: 110) pomišlja da su naši nazivi koji u osnovi imaju *g* motivacijski vezani uz *duga* ‘uzdužni drveni dio bačve’, kao i provansalski nazivi *dovelo* i *douvello*. Ligorio pak smatra da je nazive tipa *dugnjača* „najbolje povezati s *DOMĪNA*” (Ligorio 2018, s. v. *DONĀCE*), ali razvoj *mn* > *gn* kao da pripisuje romanskom supstratu. Za to glasovno tumačenje nedostaje primjera.

KARTA 2. Prostorna distribucija srednjodalmatinskih naziva za žensku jedinku *Coris julis* sa semantizmom ‘žena’

¹¹ Ovamo također pripadaju Vinjine kvarnerske i pódgorske potvrde (usp. *JaFa II*, popis 99): *delnjača* (Omišalj), *dubnjača* (Novi Vinodolski), *dugnjača* (Lukovo, Stara Baška, Starigrad D), *dumbljača* (Bakarac), *dunjica* (Martinšćica). Lik *dunjela* u Lovranu naslanja se na *donzela*.

Od leksičkih tipova koji na prostoru srednje Dalmacije konkuriraju tipu *dùgnja*, šest ih pripada sadržajnoj paradigmi koja se temelji na semantizmu ‘žena’ (usp. karta 2). Nazivi tipa *donzela* (Komiža, Korčula) posuđeni su iz mlet. *donzèla*. Tip *dundica*, koji bilježim u Postirama na Braču, očigledno je ostatak od lat. *dōmīna* s našim sufiksom *-ica*.¹² Nazivi tipa *vladika* (Drvenik, Lastovo, Sreser, Vis) također se mogu svrstati u istu sadržajnu paradigmu. Za to imamo potvrdu u Mikalje, koji pod natuknicom *vladika* navodi „Gospoja. (Gentildona.) Domina” (1649–1651: 782). Konačno, u Markarskoj i Tučepima bilježim prevedenicu *gòsvoja*. Takva distribucija upućuje nas da u nazivima tipa *dùgnja* s Ligorijom tražimo odraz lat. *DŌMĪNA*, s očekivanom dalmatoromanskom sinkopom (usp. Ligorio 2018, s. v. *DŌMĪNA*). Što se pak tiče potvrda koje u osnovi imaju *g*, mislim da nije riječ o odrazu neke romanske glasovne promjene, već o paretimološkom naslanjanju na pridjev *dug*. Da je tako, jasno se vidi po omišaljskim potvrdamama *degñjāča* (Mahulja 2006: 50) i *delñjača* (*JaFa II*, popis 99), koje se mogu tumačiti samo naslanjanjem na lokalni odraz prasl. **dǫlǫv* (usp. Meyer 1996: 26). Iako se ova riba u usporedbi s nekim drugim, većim vrstama ne može smatrati dugom, u mikrosvijetu pripadnika porodice *Labridae* upravo se vrsta *Coris julis* ističe svojim duguljastim i vitkim tijelom. To na koncu dokazuje i tip *guja* (Trpanj), koji sadrži oba semantizma. Ovaj naziv motiviran je duguljastim tijelom ribe, što su govornici izrazili poznatom mizoginom metaforom za ženu. Unutar tipa *dùgnja* nazivi su se dalje raslojili na one koji morfološki sadrže deminutivni sufiks *-ica* i na one koji sadrže sufiks *-ača*, koji je vrlo čest u našoj talasozoonimiji (tako *banjāča*, *tarnjāča* ‘drhtulja, Torpedo torpedo’; *lakirnjača* ‘rumenka, Callista chione’; *kòrnjača* ‘morska kornjača, Caretta caretta’; *sàlmača* ‘lumbrak, Symphodus tinca’ i dr.).

gàrgaša ‘*Pinna nobilis*’

Vinja u prvom svesku *Jadranskih etimologija* (*JE I*, s. v. *gargàšat*) navodi: „Nismo bili kadri identificirati što je zapravo *gargaša* ‘nekakva morska školjka’ (u Vranjicu) što je bilježi Luko Zore (cit. u ARj 3: 107)”. Terenskim istraživanjem nedvojbeno sam utvrdio da je *gàrgaša* u Vranjicu upravo *Pinna nobilis*, češćega naziva *lostura*. Naziv je motiviran grubom teksturom školjke koja tako podsjeća na spravu za grebenanje vune, što je Vinji bilo jasno, iako nije znao o kojoj je vrsti riječ.

¹² Ligorio ističe da su odrazi s grupom *nd* mlađi od onih s grupom *mn* (usp. Ligorio 2018, s. v. *DŌMĪNA*).

Ovi primjeri i pripadajuća etimološka rasprava pokazuju da je hrvatski pučki leksik morske faune nepresušno vrelo istraživanja. Želimo li steći što potpuniju sliku o postanju naših talosozoonima, ne smijemo posustati u etimološkim raspravama, neovisno o tome je li riječ o lokalnim inovacijama (npr. *gàrgaša*, *smáčina*), koje ukazuju na vitalitet odnosnih govora, ili pak o nazivima koji pripadaju proširenijim leksičkim tipovima. Građa iznesena u ovome članku ujedno potvrđuje u kojoj mjeri lingvistička geografija može doprinijeti etimološkim istraživanjima (usp. *düğnja*, *sálak*).

LITERATURA

- BOERIO, Giuseppe. 1856. *Dizionario del dialetto veneziano*. Venezia: Giovanni Cecchini.
- ERHJI = MATASOVIĆ, Ranko, Tijmen PRONK, Dubravka IVŠIĆ i Dunja BROZOVIĆ RONČEVIĆ. 2016. *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika. 1. svezak: A – Nj*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- ERHSJ = SKOK, Petar. 1971–1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. 4 sv.
- GEIĆ, Duško. 2015. *Rječnik i gramatika trogirskoga čakavskoga govora*. Split: Književni krug Split.
- IVANIŠEVIĆ, Frano. 1903. „Poljica: narodni život i običaji”. *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena*. Knj. 8. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti: 183–336.
- JaFa = VINJA, Vojmir. 1986. *Jadranska fauna: etimologija i struktura naziva*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti – Split: Logos. 2 sv.
- JE = VINJA, Vojmir. 1998–2016. *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Školska knjiga. 4 sv.
- LIGORIO, Orsat. 2018. *Problem leksičke stratifikacije u adrijatistici*. Zadar: Sveučilište u Zadru [neobjavljena doktorska disertacija].
- MAHULJA, Ivan. 2006. *Rječnik omišaljškoga govora*. Rijeka: Riječki nakladni zavod – Omišalj: Općina Omišalj.
- MEYER, Karl. 1996. *Čakavština otoka Krka*. Prevela: Marija Turk. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
- MIKALJA, Jakov. 1649–1651. *Blago jezika slovinskoga illi Slovník ù komu izgovarajuse rjeci slovinske Latinski, i Diacki/Thesaurus lingvae Illyricae sive Dictionarium Illyricum, in quo verba Illyrica Italicè, & Latinè redduntur. Labore P. Jacobi Micalia societ. Jesu collectum*. Laureti: Apud Paulum & Io. Baptistam Seraphinum.
- ŠIMUNOVIĆ, Petar. 2006. *Rječnik bračkih čakavskih govora*. Supetar: Brevijar.
- VULETIĆ, Nikola i Vladimir SKRAČIĆ. 2018. *Leksik morske faune u sjevernoj Dalmaciji*. Zadar: Sveučilište u Zadru.
- VULETIĆ, Nikola, Hrvoje BAZINA i Vladimir SKRAČIĆ. 2022. „Projekt JAPRK (Jezični atlas pomorske i ribarske kulture Dalmacije i Kvarnera)”. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 26: 197–215.

INTERNETSKI IZVORI

- WoRMS = *World Register of Marine Species*. URL: <https://shorturl.at/cvLQ3> (3. travnja 2023.)

NOTE ETIMOLOGICHE SUL LESSICO DELLA FAUNA MARINA DALLA DALMAZIA CENTRALE

HRVOJE BAZINA

RIASSUNTO

La documentazione e la messa a punto etimologica del lessico della fauna marina delle varietà croate sono molto soddisfacenti, grazie soprattutto ai lavori di Vojmir Vinja, autore della *Jadranska fauna* e delle *Jadranske etimologije*. C'è comunque spazio per integrazioni e per nuove proposte etimologiche. Partendo dai nuovi rilevamenti e dalla distribuzione spaziale di alcuni tipi lessicali nella Dalmazia centrale, questo saggio offre tre etimologie nuove (kudija 'Cerithium vulgatum', *sálak* 'Palaemon serratus', *smàčina* 'Phycis sp.') e due integrazioni alle proposte etimologiche precedenti (*düğnja* 'Coris julis', *gàrgaša* 'Pinna nobilis').

PAROLE CHIAVE:

etimologia, fauna marina, lessico, motivazione, Dalmazia centrale

ETYMOLOGICAL NOTES ON THE LEXICON OF MARINE FAUNA IN CENTRAL DALMATIA

HRVOJE BAZINA

ABSTRACT

Croatian folk lexicon of marine fauna has been extensively documented and etymologically analyzed, especially thanks to Vojmir Vinja, author of *Jadranska fauna* and *Jadranske etimologije*. However, there is still room for revisions and new etymological proposals. Based on the recent fieldwork data and areal distribution of certain lexotypes in Central Dalmatia, this paper offers three new etymologies (*kudija* ‘*Cerithium vulgatum*’, *sálak* ‘*Palaemon serratus*’, *smáčina* ‘*Phycis* sp.’) and two revisions of the previous etymological proposals (*düğnja* ‘*Coris julis*’, *gàrgaša* ‘*Pinna nobilis*’).

KEYWORDS:

etymology, marine fauna, lexicon, motivation, Central Dalmatia

